

Istota bezpieczeństwa

Wstęp

Bezpieczeństwo jest pojęciem obejmującym różne aspekty funkcjonowania państwa i życia społecznego i jest ciągle rozszerzane wraz ze zmianami dokonującymi się w państwie i jego otoczeniu.

Wraz z rozwojem cywilizacyjnym w dobie globalizmu i społeczeństwa informacyjnego ciągle aktualne są nowe wyzwania w przedmiocie powstawania nowych form zagrożeń bezpieczeństwa określonego typu, a przede wszystkim w bezpieczeństwie międzynarodowym, a także społecznym i publicznym.

Niniejszy artykuł jest próbą prezentacji istoty, struktury i typologii bezpieczeństwa. W sposób naturalny i obiektywny przedstawia się zatem aktualny stan nauki i praktyki w zakresie ciągłego definiowania bezpieczeństwa.

Charakterystyka pojęcia i definicje bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo jest kategorią abstrakcyjną i funkcjonującą wyłącznie w teorii oraz w języku potocznym, w praktycznej zaś działalności odnosi się do poszczególnych podmiotów bezpieczeństwa¹.

Ta kategoria funkcjonuje z przymiotnikiem określającym, kogo personalnie lub jakiego obszaru podmiotów lub przedmiotów dotyczy.

* Mgr Jolanta Skubisz – doktorantka Wydziału Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie.

¹ Podmioty bezpieczeństwa – ludzie i władze rządowe, samorządowe, gospodarcze, publiczne i prywatne instytucje bezpieczeństwa (policja, straż, pogotowie, inspekcje), instytucje edukacyjne, badawcze i kulturowe, gospodarcze, finansowe oraz grupy społeczne i jednostki ludzkie, które podejmują różne przedsięwzięcia warunkujące zaspokojenie ludzkich potrzeb bezpieczeństwa i osiągnięcie planowanych zamierzeń.

Pojęcie *bezpieczeństwo* jest zatem definiowane w literaturze przedmiotu w różny sposób. Zasadniczo chodzi tutaj o sytuację, stan obiektywnie stwierdzonej wolności od zagrożeń. Przy czym zagrożenia te w rozpatrywanym znaczeniu rozumiane są jako wysokie prawdopodobieństwo spowodowania uszczerbku dla ważnych społecznie dóbr, jak życie, zdrowie, wolność, mienie, porządek prawny itp. (Dyduch, 2007: 126).

Bezpieczeństwo, jak wskazano wyżej, jest pojęciem niejednoznacznym i zależnym od rodzaju nauki, na gruncie której jest rozpatrywane. Dlatego trudno jest o jedną, uniwersalną definicję bezpieczeństwa (Moszczuk, 2007: 166–167).

Także w ujęciu historycznym pojęcie bezpieczeństwa różnie było definiowane i interpretowane. Opisywane było przede wszystkim w poglądach i myślach filozofów poszczególnych epok. To oni dali podwalinę ukształtowania się filozofii bezpieczeństwa (Pokruszyński, 2011: 21–26). Filozofowie czasów starożytnych nie zajmowali się bezpieczeństwem w pojęciu obecnym, gdyż w większości nie było wtedy takich zagrożeń jak dziś. Bezpieczeństwo w czasach starożytnych rozpatrywano w kategoriach tylko, a nawet przede wszystkim, wojny i pokoju. Głównymi przedstawicielami filozofii bezpieczeństwa tego okresu byli: Heraklit z Efezu, Platon, Arystoteles, Sokrates.

Problemy wojny, bezpieczeństwa i pokoju zajmowały poczesne miejsce w poglądach i dziejach wielu myślicieli starożytnej Grecji, także w czasach późniejszych. W filozofii tej dochodziły do głosu różne koncepcje, często przeciwstawne, o różnej orientacji w poglądach, będące mniej lub bardziej adekwatnym odzwierciedleniem warunków historyczno-społecznych.

Problemy bezpieczeństwa, a także wojny i pokoju były aktualne również w okresie późniejszym. W średniowieczu w zasadzie były kontynuowane i twórczo rozwijane koncepcje filozofów starożytnych. Należy dodać, że dociekania nad problemami wojny i pokoju związane były z konkretnymi warunkami historycznymi w średniowieczu.

Także Polska miała przedstawicieli myśli filozoficznych o bezpieczeństwie w średniowieczu. Są to przede wszystkim Marcin Boduła, zwany też Marcinem Polakiem, Mateusz z Krakowa i Paweł Włodkowiec z Brudzewa (Rosa, 1995: 54).

W poglądach polskich filozofów ważne miejsce zajmuje humanizm, świadczący o randze myśli filozoficznej poświęconej problemom bezpieczeństwa w dziejach europejskiej. Problemy wojny i pokoju stały się jeszcze bardziej widoczne w twórczości wielkich myślicieli polskiego oświecenia, takich jak Andrzej Frycz Modrzewski, Jakub Przyłuski i Sebastian Petrycy z Pilzna. Nie sposób tutaj pominąć jednego z najbardziej cenionych poetów w dziejach Polski Jana Kochanowskiego (1530–1584), albowiem bezpieczeństwo jest jednym z najważniejszych tematów poruszanych w jego dziełach. Jako że losy ojczyzny nigdy nie były mu obojętne, w jego utworach można odnaleźć liczne wątki polityczne i wojenne. Kwestia bezpieczeństwa ojczyzny była podejmowana przez poetę niejednokrotnie we fraszkach, pieśniach, odach, elegiach i innych utworach (Kochanowski, 1580, 1867, 1955a, 1955b, 1978, 2007, 2008a, 2008b).

Bardzo wiele wartościowych myśli filozofów starożytnych, średniowiecznych i renesansowych, dotyczących wojen, pokoju, bezpieczeństwa, zostało zweryfikowanych i rozwiniętych w wieku XVIII, zwanym wiekiem oświecenia.

Duży wkład w dziedzinie filozofii bezpieczeństwa tego okresu wnieśli myśliciele brytyjscy, tj. John Locke (1650–1704) i Dawid Hume (1711–1776).

Zagadnienia bezpieczeństwa filozofii oświecenia francuskiego reprezentowali: Wolter, Jan Jakub Rousseau (1712–1778), Denis Diderot (1713–1784), Immanuel Kant (1724–1804).

Reprezentantami bezpieczeństwa w filozofii oświecenia polskiego byli: Stanisław Leszczyński (1677–1766), Hieronim Stroynowski (1752–1815), Hugo Kołłątaj (1750–1812), Stanisław Staszic (1775–1826).

Ogólnie można przyjąć, że prace przedstawicieli oświecenia polskiego poważnie wzbogaciły europejską myśl zarówno polemologiczną, jak i irenologiczną. Ponadto propagowały ideę prawa narodów, opartą na wartościach uniwersalnych. Obok stwierdzeń uzasadniających szczególną rolę pokoju jako najwyższej wartości doceniano też inne dziedziny, m.in. rozwój, szczęście i bezpieczeństwo państw i narodów. Wskazywano także, że nie wojna, lecz pokój jest naturalnym stanem ludzkości. Uznano, że człowiek jest najczęściej twórcą wojen, a jeśli tak, to również on może położyć im kres. Były także propozycje, aby budować trwałe pokój w czasach poprzedzających wojnę, a nie w czasie jej trwania (Pokruszyński, 2011: 40).

We współczesnych poglądach filozoficznych i społecznych bezpieczeństwo analizowane i opisywane jest przede wszystkim w aspekcie zachodzących zagrożeń i przeciwdziałania tym zagrożeniom.

W XX wieku dominowały głównie dwie przeciwstawne ideologie, które doprowadziły do dwóch wojen światowych, tj. faszyzm i komunizm. Ideologie te reprezentowali tacy filozofowie, politycy i geopolitycy, jak: Karol Marks i Fryderyk Engels, Adolf Hitler, Alfred Rosenberg, Joseph Goebbels, Włodzimierz Lenin, Józef Stalin – dwaj ostatni jako twórcy socjalizmu w Związku Sowieckim.

W XX wieku na miejsce nazizmu i faszyzmu oraz komunizmu wszedł fundamentalizm islamski, który zaoferował cywilizacji państwo teokratyczne jako polityczną alternatywę zarówno dla liberalizmu, jak i komunizmu (Liebel, 2006: 263).

Bezpieczeństwo we współczesnej rzeczywistości stanowi główną wartość jednostki i społeczeństw. Poglądy filozoficzne dzisiaj głoszone pochodzą z różnych ideologii, ale większość z nich sprowadza się do utrzymania pokoju, budowania cywilizacji i zapewnienia warunków do godnego bytu jednostki i społeczeństwa oraz ich rozwoju. Szczególnego znaczenia nabiera pacyfizm jako ideologia w sprawie bezpieczeństwa (Jan Paweł II, 1987).

Warunkiem pokoju we współczesnym świecie jest przede wszystkim porządek społeczny oparty na prawdzie, sprawiedliwości, miłości i wolności. Warunkiem lepszego bytu społecznego jest rozwój podporządkowany osobie ludzkiej, służący każdemu człowiekowi i całemu społeczeństwu.

Współczesne pojęcie bezpieczeństwa jest definiowane przede wszystkim jako zjawisko, a zarazem najwyższa wartość ludzka, obejmujące kilka dyscyplin i specjalności naukowych. Obecnie można znaleźć w literaturze przedmiotu co najmniej kilkanaście definicji tego samego pojęcia. Każda z nich wskazuje, że bezpieczeństwo, podobnie jak pokój, nie jest stanem danym raz na zawsze. Definicje słownikowe najczęściej określają bezpieczeństwo jako stan państwa lub grupy państw, zdolny do przeciwstawienia się zagrożeniom wywołanym przez człowieka lub naturę, tj. w sytuacji kryzysowej.

W filozofii bezpieczeństwa należy zwrócić uwagę na występowanie negatywnie dwóch wartościowanych zjawisk, po pierwsze – wyzwania, po drugie – zagrożenia. Wyzwania generują nowe sytuacje, w których występują niezbywalne potrzeby i odpowiednio do nich stosowane działania państwa lub grupy państw w celu osiągnięcia określonego stanu bezpieczeństwa (Pokruszyński, 2011: 10).

Bezpieczeństwo – w języku angielskim *security* (stąd też trudny do przetłumaczenia termin *securitization* – sekurytyzacja) – wywodzi się z łacińskiego *securitas* oznaczającego „spokój umysłu; wolność od trosk; pewność, bezpieczeństwo”. Przymiotnik *bezpieczny* znany jest od XV wieku. Pochodzi od wyrażenia *bez pieczy* – „bez opieki, niewymagający opieki; taki, któremu nic nie grozi”. Początkowo oznaczał „beztroski, spokojny” – odmiennie od dzisiejszego praktycznego rozumienia, zakładającego „czujność, ostrożność”; stąd wykształciło się znaczenie „nieostrożny, lekkomyślny, niedbały; pewny siebie, odważny”. Następnie rozszerzyło się ono do „niczym niezagrożony; niezagrożający” na skutek ekspansji antonimu *niebezpieczny*. W wyniku tego procesu *bezpieczny* zaczął być rozumiany jako „nieniebezpieczny, wolny od niebezpieczeństwa” (Bańkowski, 2000: 26; Boryś, 2005: 26; Kostecki, 2012: 18–19).

Jak wcześniej podkreślono, nie ma bezdyskusyjnej definicji wyrazu *bezpieczeństwo*. Łacińskie słowo *securitas* będące źródłosłowem dla języka angielskiego (*security*), jak również stanowiące semantyczny pierwowzór dla innych języków wskazuje na negatywny charakter znaczeniowy terminu, odnosząc się do takich desygnatów, jak *bez trosk*, *bez zmartwień*, *bez kłopotów*, a więc wskazuje na nieobecność niebezpieczeństwa, zagrożenia lub niepewności (Wolfers, 1971: 153; Zięba, 2001: 27–29).

Bezpieczeństwo w życiu człowieka to podstawowy i konieczny warunek wszelkiego zdrowego i dobrze pojętego rozwoju, a także samorealizacji jednostki w zbiorowości społecznej. Określamy mianem bezpieczeństwa stan, który powinien spełniać następujące warunki:

- zachodzi stan równowagi pomiędzy stabilnością i niestabilnością w sprawach istotnych życiowo,
- występuje korzystna proporcja między tym, co przewidywalne, a tym, czego przewidzieć nie możemy,
- nie zachodzą zmiany w osiągniętej stabilizacji życiowej oraz działalności zawodowej, niekorzystne dla istotnych interesów i planowanych zamierzeń (krótko- i długoterminowych) jednostki,

- nie występuje kontrola i ingerencja zewnętrzna w sferze uznawanych wartości i działań prywatnych (Rybakowski, 2003: 100).

Bezpieczeństwo można postrzegać dwojako:

- w znaczeniu wąskim – jako przeciwieństwo zagrożenia, brak zagrożeń, skoncentrowane na analizowaniu oddziaływań podmiotu w celu ochrony przed zagrożeniami dla jego istotnych wartości wewnętrznych,
- w znaczeniu szerszym – jako kształtowanie warunków umożliwiających osiągnięcie wysokiego stopnia prawdopodobieństwa przetrwania, posiadania i swobód rozwojowych podmiotu; w tym ujęciu dużą rolę odgrywa kreatywna aktywność podmiotu rozumiana jako zdolność do otwierania się i kooperacji z otoczeniem (Cieślarczyk, 2001: 31 i nast.).

Gdy szerzej przyjrzymy się temu pojęciu, które ma bardzo interdyscyplinarny charakter, dostrzeżemy, że jest ono różnie definiowane w wielu naukach (m.in. politologii, historii, psychologii). Generalnie zatem na podstawie występujących w literaturze znaczeń tego terminu można określić go jako:

- stan zagrożenia,
- stan czy też przebieg, zapewniający trwanie podmiotu oraz możliwości jego rozwinięcia,
- stan, który zapewnia odczucie pewności,
- stan otoczenia naturalnego i cywilizacyjnego.

Badając te i inne współczesne wyjaśnienia terminu *bezpieczeństwo*, można przyjąć, że:

- w dziedzinie nauki publicznej bezpieczeństwo zawiera w sobie ukontentowanie takich potrzeb, jak bytowanie, przeżycie, integralność, identyczność, samodzielność, samokontrolę, dysponowanie i pełne przekonanie (znacze perspektywy postępu),
- bezpieczeństwo ma usposobienie subiektywne, odnosi się do jednej osoby, zespołów społecznych, jest podstawową potrzebą narodów i systemów międzynarodowych.

Brak zaspokojenia potrzeby bezpieczeństwa wyrządza szkody jednostce czy grupie ludzkiej, gdyż destabilizuje jej tożsamość i funkcjonowanie. Przejawiają one wówczas tendencje do zmiany istniejącego stanu rzeczy, do oporu wobec niekorzystnych zmian i do stosowania środków ochronnych mogących przywrócić im poczucie bezpieczeństwa. Tendencje tego rodzaju dowodzą, że bezpieczeństwo jest nie tyle określonym stanem rzeczy, ile ciągłym procesem społecznym, w ramach którego działające podmioty starają się doskonalić mechanizmy, zapewniając im poczucie bezpieczeństwa (Kukułka, 1982: 198–199; Zięba, 2001: 6).

Nie ulega wątpliwości, że od zarania dziejów poczucie bezpieczeństwa jest fundamentalną potrzebą każdego człowieka. Amerykański psycholog Abraham Maslow, twórca hierarchicznego układu potrzeb, umieścił bezpieczeństwo tuż po potrzebach fizjologicznych. Znana wszystkim piramida potrzeb Maslowa szereguje potrzeby od najbardziej elementarnych, czyli fizjologicznych, po najwyższe – potrzebę samore-

alizacji. Należy jednak zwrócić uwagę, że realizacja potrzeb wyższych jest związana z zaspokojeniem potrzeb niższego rzędu, czyli po realizacji potrzeb fizjologicznych, takich jak pożywienie, mieszkanie czy prokreacja, kolejną potrzebą jest bezpieczeństwo (np. zabezpieczenie przed chorobą czy utratą pracy). Potrzeba bezpieczeństwa sprowadza się zatem do minimalizacji ryzyka zjawisk, które określa się jako niebezpieczne. Dopiero po zaspokojeniu potrzeb związanych z bezpieczeństwem człowiek realizuje potrzeby przynależności, uznania i na samym końcu – samorealizacji.

Poczucie bezpieczeństwa zgodnie z teorią piramidy potrzeb Maslowa jest pojęciem węższym aniżeli bezpieczeństwo. Poczucie bezpieczeństwa to subiektywne odczucie człowieka dotyczące realizacji jego potrzeby bezpieczeństwa. Poczucie bezpieczeństwa wewnętrznego rzutuje na funkcjonowanie człowieka we wszystkich sferach jego życia (Korcz, 2007: 107–109).

Według tej konwencji pojęciowej bezpieczeństwo to stan, który daje poczucie istnienia, gwarantuje ciągłość oraz daje motywację i szansę na rozwój. Jest to jedna z podstawowych potrzeb człowieka. Odnacza się brakiem ryzyka utraty czegoś dla podmiotu szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i dóbr niematerialnych. Bezpieczeństwo jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest także podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych. Brak bezpieczeństwa generuje silny niepokój i poczucie zagrożenia (Włodarek, 2007: 97–98).

Oprócz definiowania i postrzegania bezpieczeństwa jako określonego stanu rozumie się je także jako proces, w którym stan bezpieczeństwa i jego organizacja podlegają dynamicznym zmianom zależnym od naturalnych uwarunkowań bezpieczeństwa. Innymi słowy bezpieczeństwo jako proces oznacza ciągłą działalność jednostek, społeczności lokalnych, państw oraz organizacji międzynarodowych na rzecz tworzenia pożądanego stanu bezpieczeństwa. Świadczy to o tym, że nie ma czegoś takiego, jak trwale czy raz ustanowione lub zagwarantowane bezpieczeństwo.

Można się spotkać ponadto z definiowaniem bezpieczeństwa jako stanu i procesu zarazem. W tym ujęciu chodzi o zaznaczenie systematycznego działania na rzecz tworzenia i utrzymywania bezpieczeństwa. Innymi słowy, bezpieczeństwo jest najwyższą wartością i potrzebą jednostek, grup społecznych i państw (Nowak, Nowak, 2011: 15–16).

Tak rozumiane bezpieczeństwo charakteryzują według J. Kukułki (1982: 34) cztery następujące elementy, które można określić jako podstawowe wartości bezpieczeństwa:

- przetrwanie,
- suwerenność,
- integralność terytorialna,
- jakość życia.

Natomiast E. Nowak i M. Nowak (2011: 15–16) uważają, iż bezpieczeństwo posiada dwa zasadnicze składniki (wartości):

- gwarancję nienaruszalnego przetrwania danego podmiotu,
- swobodę rozwoju danego podmiotu bezpieczeństwa.

Według J. Stańczyka (1996: 19) „istotą, opartego na gwarancjach nienaruszalnego przetrwania i swobodach rozwojowych bezpieczeństwa jest pewność. Pewność jest bowiem warunkiem obu tych składników, a może być ona obiektywna lub subiektywna. Bezpieczeństwo w syntetycznym ujęciu można więc określić jako obiektywną pewność gwarancji nienaruszalnego przetrwania i swobód rozwojowych”.

W poszukiwaniu pewnego stałego wzorca do określania i identyfikowania bezpieczeństwa pomocna jest koncepcja, którą opisał szwajcarski politolog Daniel Frei (1977: 17–21). Opiera się ona na czterech elementach:

1. Stanie braku bezpieczeństwa występującym w sytuacji prawidłowo postrzeganego rzeczywistego zagrożenia.
2. Stanie obsesji, w którym niewielkie zagrożenie postrzegane jest jako duże.
3. Stanie fałszywego bezpieczeństwa opierającego się na niedoszacowaniu (lekceważeniu) poważnego zagrożenia.
4. Stanie bezpieczeństwa, w którym zagrożenie jest niewielkie, a jego postrzeganie adekwatne.

Najważniejszym warunkiem istnienia kraju jest zatem bezpieczeństwo, ma ono znaczenie pierwszorzędne i zagwarantowanie go stanowi rozstrzygający element państwowotwórczy.

Bezpieczeństwo w ujęciu ogólnym to pewność istnienia i przetwarzania, posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju danego podmiotu bezpieczeństwa.

W czasach od starożytności do XX wieku bezpieczeństwo było traktowane jako stan pewności, spokoju, zabezpieczenia, braku zagrożenia oraz ochrony przed nim. Natomiast obecnie uważa się je za wolność od zagrożeń stwarzających ryzyko dla przetrwania państwa i utożsamia z zapewnieniem integralności terytorialnej, suwerenności, swobody wyboru drogi politycznej oraz warunków umożliwiających osiągnięcie dobrobytu i rozwoju. Stan bezpieczeństwa to rezultat odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i pozamilitarnymi (zewnętrznymi i wewnętrznymi) przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa (Pieczywok, 2012: 404–405; Wojtaszczyk, 2009: 11–12).

Bezpieczeństwo rozumiane jest więc wielopłaszczyznowo, wielowątkowo i interdyscyplinarnie. W ujęciu podmiotowym można wyróżnić trzy zasadnicze odniesienia tego terminu do (Kitler, 2006: 6):

- bezpieczeństwa człowieka (jednostki), wyposażonego w charakterystyczny dla niego system wartości i norm społecznych, które dotyczą także jego imperatywów związanych z bezpieczeństwem indywidualnym,
- bezpieczeństwa grupy ludzi, która chce czuć się bezpieczna w różnych sytuacjach społecznych (interpersonalnych),
- bezpieczeństwa sformalizowanych pod względem prawnym struktur państwowych i międzynarodowych, takich jak gmina, powiat, województwo, państwo

czy grupa państw, które ze względu na swój zasięg terytorialny stanowią odpowiednio o bezpieczeństwie lokalnym, narodowym i międzynarodowym.

Analiza definicji bezpieczeństwa w literaturze przedmiotu potwierdza fakt, iż postrzeganie go związane jest ze zbyt szerokim rozumieniem tego terminu przez pryzmat bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Brak precyzji w ujmowaniu bezpieczeństwa owocuje w konsekwencji tzw. błędami psychologicznymi i sprowadza definicję do zagrożeń bezpieczeństwa – nie zawsze racjonalnie i trafnie (Ziółkowski, 2010: 169–171).

A.M. Ziółkowski (2010: 170) stwierdza także, że brak precyzji w definiowaniu bezpieczeństwa to wynik upolityczniania ekspertyz i opinii w tym zakresie oraz zbyt dużego unaukowania badań bezpieczeństwa w ramach wymyślanych teorii pozabawionych wartości naukowej. Niewątpliwie należy przyznać rację M.Z. Ziółkowskiemu, uwzględniając także fakt, iż wielość ujęć oraz ciągła ewolucja poglądów na temat bezpieczeństwa narodowego powoduje, że kwestie te nie zawsze są należycie interpretowane. Wśród społeczeństwa dominują najczęściej tzw. potoczne teorie bezpieczeństwa. Istotną zaś cechą wiedzy potocznej są złudzenia, czyli różnego rodzaju błędy i deformacje poznawcze, na ogół nieuświadamiane i dlatego tak trudne do zakwestionowania. Co prawda pozwalają one człowiekowi na zachowanie pewności i orientacji w świecie, wynikających ze złudnego zrozumienia przez niego otaczającej rzeczywistości, lecz oddalają go od poznawania prawdy (Pokruszyński, 2010: 5).

Przyjmuje się w literaturze, ale i w praktyce uczelni publicznych i niepublicznych, że bezpieczeństwo jest dyscypliną naukową, która ma swoją teorię i metodologię badań. Należy podkreślić, iż bezpieczeństwo jest szczególną i młodą dyscypliną naukową, która dopiero kształtuje właściwą sobie metodologię badań, tj. sposoby i metody, składniki i narzędzia. Jest to oczywiście bardzo trudne i złożone, gdyż bezpieczeństwo zawiera w sobie takie dziedziny, jak: politologia, ekonomia, ekologia, socjologia, prawo, kultura, pedagogika i inne (Nowak, 1965). Rodzi się więc pytanie o zasadne zapożyczenia niektórych metod badawczych i ich adaptowanie z innych dyscyplin naukowych do dyscypliny bezpieczeństwa. Zapożyczenie niektórych metod badawczych i ich adaptowanie dla potrzeb badania problemów bezpieczeństwa jeszcze nie świadczy o słabości przedmiotowej dziedziny (Jemiolo, Dawidczyk, 2008).

Struktura bezpieczeństwa

Niemalym, ale i złożonym obecnie problemem pozostaje ocena samego stanu bezpieczeństwa. W literaturze panuje pogląd, że ta ocena powinna obejmować trzy główne obszary zagadnień, a mianowicie:

1. Wyzwania i zagrożenia.
2. Podmiotową strukturę bezpieczeństwa.
3. Przedmiotową strukturę bezpieczeństwa.

Wyzwania oznaczają trwałe tendencje w obszarze bezpieczeństwa wymagające identyfikacji i podjęcia adekwatnych działań niemilitarnych. Wyzwania dotyczą przede wszystkim różnego rodzaju zjawisk społecznych i ekonomicznych, a także określonych konfliktów lokalnych i regionalnych. Wyzwaniem są również postępujące zmiany klimatyczne i ich następstwa, jak również rozpowszechnianie się różnorodnych obecnie rozpoznanych (np. epidemia wirusa ebola) i nierozpoznanych chorób.

Zagrożenia bezpieczeństwa są natomiast wypadkową różnych czynników społecznych, ekonomicznych oraz politycznych, które powodują występowanie określonych zagrożeń fizycznych lub psychologicznych danej społeczności lokalnej, regionalnej czy też państwa.

Zagrożenia te stanowią również o podmiotowej i przedmiotowej strukturze bezpieczeństwa. Inaczej mówiąc, zagrożenia niejako kształtują podmiotowe i przedmiotowe spektrum bezpieczeństwa, ponieważ niemal zawsze mają określoną, właściwą i specyficzną treść. W zależności od typu zagrożenia wybiera się odpowiednie metody i sposoby przeciwdziałania w konkretnych sytuacjach.

Strukturę bezpieczeństwa w literaturze opisuje się zarówno w ujęciu typologii bezpieczeństwa, klasyfikacji bezpieczeństwa, jak i rodzaju bezpieczeństwa. Pojęcia te należy uznać za tożsame co do ich treści i form.

Można ponadto wyróżnić struktury bezpieczeństwa czy bezpieczeństwo strukturalne. Jak wcześniej wskazano, bezpieczeństwo należy rozumieć jako proces, w którym stan bezpieczeństwa i jego struktura podlegają dynamicznym zmianom stosownie do naturalnych oddziaływań warunków bezpieczeństwa. Nie ma czegoś takiego, jak trwałe, raz ustanowione czy zorganizowane bezpieczeństwo niewymagające zmian. Innymi słowy bezpieczeństwo oznacza ciągłą działalność człowieka jako jednostki, społeczności lokalnej, państw i organizacji międzynarodowych (sojuszy) w tworzeniu pożądanego stanu bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo strukturalne uznaje się za naczelną potrzebę człowieka oraz grup społecznych, podstawową wartość oraz najważniejszy i długoterminowy cel.

Typologia bezpieczeństwa

Za R. Ziębą (1999: 30–32) przyjmuje się w polskiej literaturze przedmiotu podział bezpieczeństwa według następujących aspektów:

- podmiotowego: bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo międzynarodowe,
- przedmiotowego: bezpieczeństwo polityczne, wojskowe, gospodarcze, społeczne, kulturowe, ideologiczne, ekologiczne, informacyjne itd.,
- przestrzennego: bezpieczeństwo personalne (dotyczące indywidualnych ludzi – osób), lokalne (państwowo-narodowe), subregionalne, regionalne (koalicyjne), ponadregionalne i globalne (uniwersalne),
- czasu: stan bezpieczeństwa i proces bezpieczeństwa,

- sposobu organizowania: indywidualne (unilateralne) – hegemonizm mocarstwowy, izolacjonizm, neutralność, niezaangażowanie, sojusze (system blokowy), system bezpieczeństwa kooperacyjnego, system bezpieczeństwa zbiorowego (Ciupiński, 2002).

Podstawą każdej klasyfikacji są najistotniejsze cechy charakterystyczne danego obiektu lub procesu. W zakresie bezpieczeństwa należą do nich przede wszystkim: podmioty i obiekty bezpieczeństwa, rodzaje zagrożeń, sfery działalności ludzkiej (społecznej). Typologia bezpieczeństwa powinna więc być konstruowana według trzech podejść (aspektów): podmiotowego, przedmiotowego i przestrzennego. Natomiast kwestia czasu jest immanentną cechą bezpieczeństwa zarówno jako stanu, jak i procesu, zaś sposób jego organizowania to tylko proces, a nie rodzaj bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo jest niepodzielne. Niemniej z różnorodnych przyczyn – politycznych, społecznych, naukowych itp. – jego różne strony i płaszczyzny wymagają precyzowania, a najczęściej zawężania jego obszaru. Stąd też potrzeba klasyfikacji i typologizacji.

W zakresie podmiotowym ze względu na kryterium obszaru, jaki obejmuje bezpieczeństwo, powszechnie dzieli się je na:

1. Bezpieczeństwo globalne – zdolność zagwarantowania rozwoju cywilizacji światowej, zapobieganie nieszczęściom i klęskom naturalnym w wymiarze ogólnoswiatowym oraz osłona systemu obopólnej więzi przed kryzysami.
2. Bezpieczeństwo regionalne – jeden z rodzajów bezpieczeństwa rozpatrywany na podstawie kryterium przestrzennego. Pojęcie to odnosi się do zagrożeń i przeciwdziałania im w danym regionie. W okresie zimnej wojny rozwiązania regionalne zostały podporządkowane wymogom i regułom rywalizacji dwóch supermocarstw. Rozpad świata dwublokowego dał impuls do rozwoju nowego regionalizmu (Gawrycki, 2005: 17).

Do najistotniejszych powodów, które przyczyniły się do zmiany podejścia i zwrotu w stronę bezpieczeństwa regionalnego należą: po pierwsze, podwyższenie świadomości politycznej zbiorowości, której powodem jest umiejętność odkrywania korzyści i ryzyka pojawiającego się w regionie, po drugie, uznanie integracji regionalnej za skuteczniejszy środek służący zapewnieniu bezpieczeństwa.

3. Bezpieczeństwo lokalne – odnosi się do jednolitego obszaru zawierającego jeden bądź kilka obiektów. Rejon ten może być oddzielnym terenem w obrębie państwa albo obejmować więcej podmiotów (Wojciechowski, 2013).
4. Bezpieczeństwo międzynarodowe – układ relacji międzynarodowych zapewniający wzajemne bezpieczeństwo krajów. Wiąże się ze świadomymi działaniami społeczności międzynarodowych oraz jest wynikiem międzynarodowych procesów i zjawisk, które wpływają na eliminację konfliktów zbrojnych, stabilizację polityczną, zrównoważony rozwój gospodarczy, minimalizowanie skutków globalnych problemów. Bezpieczeństwo międzynarodowe to stan

braku groźby napaści militarnej lub presji zewnętrznej, z uwzględnieniem pozamilitarnych form zagrożenia, takich jak presja gospodarcza, ekonomiczna, kulturowa. Dotychczasowe koncepcje bezpieczeństwa międzynarodowego opierały się na modelach: izolacjonizmu, neutralności, równowagi sił, odstraszania, bezpieczeństwa zbiorowego (*Bezpieczeństwo międzynarodowe*, http://portalwiedzy.onet.pl/85861,,,bezpieczenstwo_miedzynarodowe_haslo.html).

5. Bezpieczeństwo państwa – często utożsamiane z bezpieczeństwem narodowym, ponieważ pochodzi z istniejących potrzeb zbiorowości ludzkich. Stan uzyskany w rezultacie odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi tak zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi, przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa (*Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, 2002: 169).

L. Giermakowski (1999: 90) uważa, iż bezpieczeństwo można podzielić na trzy kategorie, takie jak:

- bezpieczeństwo zewnętrzne: suwerenność, niepodległość i nienaruszalność terytorialna,
- bezpieczeństwo wewnętrzne: bezpieczeństwo publiczne, ład konstytucyjno-prawny, ochrona ludności i majątku narodowego przed zagrożeniami i skutkami klęsk żywiołowych,
- bezpieczeństwo materialne obywateli i ich poziom życia.

Najogólniej można stwierdzić, że bezpieczeństwo to stan, w którym państwo jest wyposażone w umiejętność powstania, ekspansji i osłone wartości przed wewnętrznymi i zewnętrznymi niebezpieczeństwami.

Z reguły bezpieczeństwo narodowe i państwa jest najczęściej przedmiotem różnych publikacji, a zatem i rozważań, prowadzących do sformułowania poglądów i stanowisk na temat charakteru strukturalnego tychże bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo narodowe doczekało się wielu definicji, w których w różnym stopniu akcentowane są: ochrona (bezpieczeństwo) narodu, jego interesów i terytorium oraz zagrożenia. Problem ten dobrze jest widoczny na przykładzie trzech poniższych definicji:

1. Bezpieczeństwo narodowe to stan i proces równowagi między zagrożeniem wywołanym możliwością zaistnienia konfliktu a potencjałem obronnym.
2. Bezpieczeństwo narodowe jest nie tylko ochroną narodu i terytorium przed fizyczną napaścią, lecz również ochroną – za pomocą różnych środków żywotnych – interesów ekonomicznych i politycznych, których utrata zagroziłaby żywotności i podstawowym wartościom państwa.
3. Bezpieczeństwo narodowe to stan i proces uzyskiwany w wyniku odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi, określane stosunkiem potencjału obronnego do skali zagrożeń (Nowak, 2006: 12).

Kolejnym kryterium podziału bezpieczeństwa jest klasyfikacja przedmiotowa w odniesieniu do dziedzin życia, w jakich występują podmioty bezpieczeństwa ze względu na ich interesy. Wyróżniamy zatem żywotne interesy, zagrożenia i kierunki zapewnienia bezpieczeństwa. Mimo że klasyfikacja ta ma charakter pomocniczy wobec podziału podmiotowego, to jej znaczenie rośnie, ponieważ pozwala ona na bardziej precyzyjną analizę stanu bezpieczeństwa w określonej sferze i optymalne ustalenie kierunków jego umacniania. Klasyfikacja ta obejmuje:

1. Bezpieczeństwo społeczne – zdolność kraju do zapewnienia komórkom i rodzinom śladowych warunków do życia, ochrony przed uchybieniem, rozumiane również jako osłona istniejących fundamentów życia ludzkiego, oznajmianie dyspozycji nasycenia szczególnych konieczności (materialnych i duchowych) oraz dokonywania sensownych aspiracji poprzez wyznaczanie warunków do pracy i kształtowania się, ochronę zdrowia oraz zabezpieczeń emerytalnych.
2. Bezpieczeństwo publiczne – ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. W znaczeniu węższym – ochrona ustroju i suwerenności przed zamachami na podstawowe instytucje polityczne państwa i jego bezpieczeństwo; we wszystkich państwach istnieją specjalne organy powołane do ochrony bezpieczeństwa publicznego.
Encyklopedia PWN definiuje bezpieczeństwo publiczne jako „ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie i mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego; obowiązek ochrony bezpieczeństwa publicznego spoczywa na wszystkich organach państwowych, społecznych i na obywatelach; we wszystkich państwach istnieją specjalne organy powołane do ochrony bezpieczeństwa publicznego (i porządku publicznego). Poczucie bezpieczeństwa nosi w sobie elementy wewnętrznego stanu lub zjawisk i okoliczności świata zewnętrznego, które mają ogromne znaczenie dla całościowego funkcjonowania człowieka (*Bezpieczeństwo publiczne*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3876790/bezpieczenstwo-publiczne.html>)².
3. Bezpieczeństwo obywatelskie – ten rodzaj bezpieczeństwa osiąga się dzięki takim czynnikom, jak: sprawnie działające sądy i prokuratura, skracanie postępowań i zagwarantowanie skutecznego wykonania orzeczeń, zagwarantowanie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego poprzez uproszczenie i uelastycznienie procedur prawnych (Szymaniak, 2011: 20).
4. Bezpieczeństwo kulturowe – stan, w którym społeczność bądź społeczeństwo zamieszkujące jakieś terytorium, np. państwa czy kontynentu, może pielę-

² Inaczej można powiedzieć, że jest to „uświadomienie sobie czegoś, co istnieje jako fakt obiektywny lub stan subiektywny, wewnętrzny, świadomość, czucie” (Stefański, 2007: 146).

- gnować i utrzymywać wartości, które decydują o ich tożsamości społecznej, religijnej, narodowej przy jednoczesnym czerpaniu ze wzorów i doświadczeń innych społeczności lub społeczeństw. To także pewność przetrwania i rozwoju tożsamości religijnej bądź narodowej danej społeczności, ochrona przed obcymi wpływami osłabienia spójności wewnętrznej.
5. Bezpieczeństwo informacji – utrzymanie jej tajności, spójności oraz przystępności. Dotyczy to postępowania, w trakcie którego dochodzi do wytwarzania i przetwarzania informacji.
 6. Bezpieczeństwo polityczne – dotyczy państw, społeczeństw, systemów międzynarodowych, jak również prawa człowieka, odnosi się do zagrożeń dla suwerenności, stabilności społecznej państw i rządów oraz ideologii, które je legitymizują (Ciupiński, 2002: 11).
 7. Bezpieczeństwo militarne – gwarancja ochrony w razie konfliktu zbrojnego. Element wojenny w przeszłości odgrywał główną funkcję w relacjach międzynarodowych. W obecnych czasach jego wykorzystanie jest stosunkowo mniejsze. Przed siłami zbrojnymi stają w warunkach globalizacji nowe wyzwania, takie jak terroryzm, proliferacja broni masowego rażenia itp. (Balcerowicz, 2006).
 8. Bezpieczeństwo ekonomiczne i finansowe – zapewniające stabilność tej polityki poprzez trwały rozwój gospodarczy i właściwą politykę w zakresie finansów publicznych.
 9. Bezpieczeństwo szkolne (środowiska szkolnego).

W ramach współczesnego globalizmu ukształtowała się także koncepcja bezpieczeństwa cybernetycznego (*Unijny plan bezpieczeństwa cybernetycznego...*) oraz bezpieczeństwa ekologicznego i informacyjnego.

Bezpieczeństwo ekologiczne nie może być utożsamiane tylko z ochroną środowiska. Podstawowy, najogólniejszy cel w tej dziedzinie to utrzymanie i zagwarantowanie warunków w skali lokalnej i globalnej, pozwalających na zdrowe życie mieszkańców w ich środowisku. Do czynników tych zaliczamy: przeciwdziałanie nasilaniu się występowania efektu cieplarnianego i procesów niszczenia powłoki ozonowej, zabezpieczenie społeczeństw przed skutkami ewentualnych awarii elektrowni atomowych i składowaniem odpadów radioaktywnych, minimalizowanie skutków zanieczyszczeń i skażeń przenoszonych przez wiatry oraz rzeki przepływające przez terytoria dwóch i więcej państw lub stanowiące ich granice, ograniczenie skali niszczenia obszarów leśnych i zanieczyszczenia gleb, zapewnienie bezpieczeństwa ropo- i gazociągów, zabezpieczanie się na wypadek katastrof ekologicznych itd.

Bezpieczeństwo informacyjne jest jednym z najistotniejszych przedmiotowych rodzajów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Jego waga wynika z tego, że przepływ i wymiana informacji są podstawą efektywnego funkcjonowania większości podmiotów stosunków międzynarodowych, życia społecznego oraz kształtującego się społeczeństwa informacyjnego, zarówno w wymiarze narodowym, jak i międzynarodowym. Bezpieczeństwo informatyczne to pożądaną poziom

ochrony niezbędnych zasobów informacyjnych, technologii ich tworzenia i wykorzystywania, a także praw podmiotów działalności informatycznej oraz zapewnienie im stabilnego funkcjonowania w każdych warunkach międzynarodowych oraz społecznych.

Historia zna wiele sposobów organizowania i zapewniania bezpieczeństwa. Niektóre z nich znalazły zastosowanie, inne funkcjonują jedynie w teorii. W praktyce mamy zwykle do czynienia z kombinacją różnych sposobów zapewniania bezpieczeństwa, niemniej dla celów badawczych i dydaktycznych podejmuje się ich typologizację. Większość prac dotyczących bezpieczeństwa traktuje koncepcje i sposoby jego budowania jako oddzielny rodzaj, którego wyróżnikiem jest sposób organizowania. Wydaje się, że należałoby raczej mówić o koncepcjach budowania bezpieczeństwa, takich jak: koncepcja bezpieczeństwa zbiorowego, wspólnego, wszechstronnego, defensywnego, kooperacyjnego i indywidualnego (unilateralnego).

Bibliografia

- Balcerowicz B. (2006), *Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Bańkowski A. (2000), *Etymologiczny słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bezpieczeństwo międzynarodowe*, http://portalwiedzy.onet.pl/85861,,,,bezpieczenstwo_miedzynarodowe_haslo.html [dostęp: 12.04.2013].
- Bezpieczeństwo publiczne*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3876790/bezpieczenstwo-publiczne.html> [dostęp: 15.04.2013].
- Boryś W. (2005), *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Cieślarczyk M. (2001), *Spoleczeństwa i społeczności na przełomie wieków – od bezpieczeństwa kultury do kultury bezpieczeństwa?*, [w:] A. Kołodziejczyk (red. nauk.), *Bezpieczeństwo w perspektywie socjologicznej*, WBBS, Warszawa.
- Ciupiński B.A. (2002), *Doktrynalne i instytucjonalne przesłanki bezpieczeństwa kooperacyjnego*, [w:] T. Jemioła, K. Malak (red.), *Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Dyduch L. (2007), *Bezpieczeństwo policjantów w realizacji zadań służbowych podczas zagrożeń atakiem bioterrorystycznym*, [w:] A. Urban (red.), *Zarządzanie kryzysowe wyzwaniem dla edukacji*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.
- Frei D. (1977), *Sicherheit: Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart.
- Gawrycki M.F. (2005), *Regionalne koncepcje bezpieczeństwa w Ameryce Łacińskiej*, „Żurawia Papers”, nr 6.

- Giermakowski L. (1999), *Bezpieczeństwo państwa i obywateli w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski*, [w:] R. Rosa (red.), *Edukacja do bezpieczeństwa i pokoju w jednoczącej się Europie*, WSR-P, Siedlce–Chlewiska.
- Hume D. (1738), *Traktat o naturze ludzkiej*, Aletheia, Warszawa.
- Jan Paweł II, *Pokój – dar Boga powierzony ludziom*, Orędzie na XV Światowy Dzień Pokoju, 1 stycznia 1982 roku, Orędzie Jana Pawła II z okazji spotkania na Górze Hiei w Japonii, 3 i 4 sierpnia 1987 roku.
- Jemiolo T., Dawidczyk A. (2008), *Wstęp do metodologii badań bezpieczeństwa*, Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Kitler W. (2006), *Istota bezpieczeństwa narodowego*, [w:] B. Wiśniewski, W. Fehler (red.), *Edukacja obronna społeczeństwa*, Niepaństwowa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku, Białystok.
- Kochanowski J. (1580), *Książeczka wierszy lirycznych*, wydrukowano w Drukarni Łazarzowej, Kraków.
- Kochanowski J. (1867), *Threny: Satyr i Wróżki*, Księgarnia Luksemburska, Paryż.
- Kochanowski J. (1955a), *Elegii ksiąg czworo*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Kochanowski J. (1955b), *Foricoenia*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Kochanowski J. (1978), *Dzieła Polskie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Kochanowski J. (2007), *Odprawa posłów greckich*, Wydawnictwo GREG, Kraków.
- Kochanowski J. (2008a), *Pieśni*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław.
- Kochanowski J. (2008b), *Fraszki*, Wydawnictwo Ossolineum, Wrocław.
- Korcz I. (2007), *Inteligencja emocjonalna – gwarantem bezpieczeństwa i determinantą rozwoju uczniów*, [w:] D. Czajkowska-Ziobrowska, A. Zduniak (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa – bezpieczna szkoła, bezpieczny uczeń*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań.
- Kostecki W. (2012), *Strach i potęga. Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Kukułka J. (1982), *Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależności i sprzeczności interesów*, „Sprawy Międzynarodowe, nr 7.
- Liebel K. (2006), *Terroryzm. Anatomia zjawiska*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa.
- Locke J. (1955), *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*, PWN, Kraków.
- Moszczuk E. (2007), *Społeczne poczucie bezpieczeństwa mieszkańców społeczności lokalnej (na przykładzie badań naukowych prowadzonych w Tarnobrzegu)*, [w:] A. Szymaniak (red.), *Samorząd a Policja – kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań.
- Nowak E. (2006), *Zarządzanie kryzysowe w sytuacji klęski żywiołowej*, „Zeszyt Problemowy”, nr 1(45).
- Nowak E., Nowak M. (2011), *Zarys bezpieczeństwa narodowego, Zarządzanie bezpieczeństwem*, Difin, Warszawa.
- Nowak S. (1965), *Studia z metodologii nauk społecznych*, PWN, Warszawa.

- Pieczywok A. (2012), *Edukacyjny aspekt bezpieczeństwa człowieka*, [w:] S. Jaczyński, M. Kubiak, M. Minkina (red.), *Współczesne bezpieczeństwo polityczne*, Wydawnictwo UPH w Siedlcach, Instytut Nauk Społecznych, Centralna Biblioteka Wojskowa, Polskie Towarzystwo Techniki, Oddział w Siedlcach, Warszawa–Siedlce.
- Pokruszyński W. (2010), *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej, Józefów.
- Pokruszyński W. (2011), *Filozoficzne aspekty bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej, Józefów.
- Rosa R. (1995), *Filozofia bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa.
- Rybakowski M. (2003), *Kultura bezpieczeństwa na tle stanu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w ruchu drogowym*, [w:] K. Pająk, A. Zduniak (red.), *Edukacyjne zagrożenia początku XXI wieku*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa–Poznań.
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* (2002), Wydawnictwo AON, Warszawa.
- Stańczyk J. (1996), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, IPN, Warszawa.
- Stefański M. (2007), *Rola dzielnicowego w procesie kształtowania poczucia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym*, [w:] A. Szymaniak (red.), *Samorząd a Policja – kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań.
- Szymaniak A. (2011), *Organizacja i funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa*, Difin, Warszawa.
- Unijny plan bezpieczeństwa cybernetycznego na rzecz ochrony otwartego Internetu oraz wolności i możliwości w Internecie*, Bruksela, 7.02.2013, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-94_pl.htm [dostęp: 2.12.2017].
- Włodarek A. (2007), *Problemy międzypokoleniowe a poczucie bezpieczeństwa*, [w:] D. Czajkowska-Ziobrowska, A. Zduniak (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa – bezpieczna szkoła, bezpieczny uczeń*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań.
- Wojciechowski R. (2013), *Społeczność lokalna w regionie. Wybrane zagadnienia*, [w:] R. Droba, J. Zieliński (red.), *Społeczny wymiar regionalizacji*, Wydawnictwo UPH w Siedlcach, Siedlce.
- Wojtaszczyk K.A. (2009), *Bezpieczeństwo państwa – konceptualizacja pojęć*, [w:] K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane problemy*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa.
- Wolfers A. (1971), *Discord and Collaboration*, Baltimore.
- Zięba R. (1999), *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa.
- Zięba R. (2001), *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa.
- Ziółkowski A.M. (2010), *Teoria międzynarodowych stosunków politycznych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracyjno-Społecznej w Warszawie.

Summary**The nature of security**

Security is a concept that covers various aspects of the functioning of the state and social life. It is constantly being reformulated along with changes taking place in the state and in the wider environment. Along with the development of civilisation in the era of globalisation and the information society, new forms of security threats of a certain type have emerged, above all in international security, as well as social and public security. This article is an attempt to present the essence, structure and typology of security. The current state of knowledge and practice in the area of defining of security is presented in a natural and objective manner.

Keywords: security, security structure, security typology